

ממש, דאפשר שאחר תחילת ביאה יפרוש. וכ"ז בלא-תעשה אבל בעשה, כשתמצא לומר דאין עשה רוחה לא-תעשה ועשה קשה שפיר גם העראה תהא אסורה, שהרי גם כשיפרוש בהעראה מ"מ ע"כ יעבור על עשה ולא-תעשה, והבן זה. אך מה שהקשה עוד הא לא מחלקין חר ביאה, כדמשמע בפ' ע' יוחסין [קידושין עז, ע"ב] גבי כהן שבא על אחותו, הא ודאי קשה. אמנם יש בזה שיטות חלוקות.

מה שהביא כ"ת דברי ספר המקנה, דנסתפק באלמנה מן האירוסין אם נעשית חללה, כיו"ב ראיתי לבעל שער המלך, שנסתפק בממזרת. ומצאתי דינים אלו מפורשים בהלכות גדולות, וכעת קשה לי לחפש.

ומה שהקשה בחידושי המהרש"א, אם נימא דכה"ג באלמנה נפטרה היא עצמה אע"פ שעשה איסור, ומאי קמותיב על רבא מהא דאם בעלו קנו. שתי תשובות בדבר: חדא דבתוספתא [יבמות פ"א ה"ו] מבואר להדיא דפוטרות צרותיהן, ותו דמבואר להדיא בש"ס [יבמות ג, ע"א] דכל היכא דתנו קנו היינו לכל המבואר בפרשה, לירד לנכסי אחיו, ובירושלמי [יבמות פ"ט ה"א] מבואר להדיא דכל האסורה ליבם מד"ת אינו יורד לנכסי אחיו.

מש"כ עוד בסוגיא דפ"ק דר"ה, יאמין לי שלא קראתי יען אני מוטרד בענינים אחרים, ולא כתבתי גם את זאת רק להראות חיבתי,

ידידו הדר"ש ישראל יהושע

יו"ד סימן כ"ב

איסור כניסה ל'הר הבית' בזמן הזה

כ"ה יום א' כט מנחם אב תרל"ה לפ"ק

החיים והשלום וכ"ט לכבוד ידיד נפשי חביבי הרב הגאון הגדול מעוז ומגדול צבי ישראל החסיד והמפורסם מ' גרשון חנוך נ"י האבד"ק ראדוין

מכתבו הנכבד הופיע אל עבר פני בעש"ק העבר סמוך לכניסת שבת, והנחתי למשמרת יען כי אינני פנוי כעת, גם כי טרוד אנכי בנשואי בת בתי אשר היום היא הנשואין שלה. יהי רצון שיהי למו"ט לנו ולכל ישראל אמן. וכבר הארכתי בזה בחידושי לתרומות שכתבתי זה לערך י"ב שנה, ולעת הפנאי אראה להעתיק מש"כ שם ולראות את דברי כ"ת נ"י.

והנה זה מקרוב בא לידי ספר חזון נחום על טהרות והוא חיבור נחמד. וראיתי שם שהאריך על דברי הרב בעל דרך הקדש, אם מותר לכנוס בזה"ז להר הבית. ואם מותר לומר לנכרי שיכנוס לשם. אם גם בזה שייך אמירה לנכרי. וכבר זה לי ימים שעמדתי לומר דבהר הבית בזה"ז אסור לכנוס מדין תורה, שהרי קדשה לע"ל במקדש לכו"ע. ונהי דבזמן עבודה שרי לכנוס גם שלא לצורך עבודה כמו בגדי כהונה, מ"מ בזה"ז שבעונותינו הרבים הבית שמם עד י"שקיף וירא ד'. א"כ דמי לנכרי כהונה חוץ למקדש דאסור מטעם איסור הנאה ואע"ג דאין מעילה בקרקע, מ"מ איסור אורייתא איכא. ועיין בקידושין [נב, ע"א] בכתנות כהונה בזמן שראוי לעבודה אין מעילה בהן, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ובכלל אסור כיון דלא חזי לעבודה, וה"ג האידנא דא"א להקריב קרבנות עד אשר ירחם ד' על עמו, כיון דלא חזי לעבודה אסור בהנאה מטעם קדש.

ואין לחלק בין כתנות כהונה דבלו דלא חזי כלל, משא"כ כאן באם יבנה ביהמ"ק יהא מותר, דזה אינו, דבגדי כהונה חוץ למקדש יוכיחו דאסור בהנאה כמבואר ביומא פ' בא לו כה"ג [סט, ע"א] ע"ש. ואינו רואה שום הפרש בין בגדי כהונה לקרקע דהר הבית ועזרות. וכיון דאסור בהנאה מד"ת, ודאי אסור לומר לנכרי לכנוס. בפרט למש"כ בחיד' ליו"ד ס' ד'. דב"ג מוזהר על הקדש להנות ממנו, דמה לי גזל הדיוט או גזל גבוה. וכיון דאסור בהנאה גם לנכרי, אסור לומר לנכרי שיכנוס לצורך ישראל. ועיין ביומא [סט, ע"א] בתו"י בד"ה ת"ל, ויש בזה מקום אריכות ואכמ"ל.

ואין לומר דשאני הר הבית בזה"ז, כיון דקיי"ל בשבועות ריש פ"ק [טז, ע"א] ובזבחים [סב, ע"א] דמקריבין אע"פ שאין בית, א"כ מקרי חזי לעבודה, דמלבד דזה דבר זר, גם לפענ"ד עיקרא דהא מילתא שהוא מותר להקריב בזה"ז גם באם יהי המזבח בנוי הוא דבר קשה. הגם שמדברי רבותינו בעלי התוס' נראה דלא קפדינן אלא על המזבח. מ"מ לפענ"ד צ"ע, כיון דקיי"ל [עירובין ב, ע"א] שלמים ששחטן לפני פתיחת דלתות ההיכל פסולין, משום דכתיב [ויקרא ג, ב] ושחטו פתח אהל מועד, בזמן שהוא פתוח. א"כ נראה דצריך שיהא גם אהל מועד, היינו אהל נטוי, וכדמשמע נמי מדברי רש"י זכאים [נה, ע"ב] בד"ה חר, עיי"ש.

ואע"ג דלכאורה לא משמע הכי בזבחים [מ, ע"א] גבי שאם הי' נפתח גגו של היכל לא הי' מזה, דמשמע

במה גדולה אסור להקריבן בחוץ, אלא שאינו חייב כרת, ולפ"ז נחא היטב דשלמים שהוקדשו להקריבן בפנים ושחטן קודם פתיחת דלתות היכל אינו חייב [עירובין ב', ע"א], דבפנים לא חזי כיון דאין פתח שהיא סגור. גם לבמה לא חזי, דהא הוקש לבית. וגם בשעת היתר הבמות לא חי' ראוי. אבל השוחט בזה"ז שהקדיש לשוחטן בחוץ כמו בשעת היתר הבמות ודאי חייב, אע"ג דלא חזי לפנים כמו קבלה בכלי חול הניסוך המים והיין דחייב, כנלפענ"ד נכון ואמת. וכמדומה שמקום הניחו לנו רבותינו הראשונים.

וחוזרני לפתח דבריני, דכיון דבזה"ז א"א להקריב קרבן דאין אוהל מועד ולא מזבח, ה"ל כבגדי כהונה חוץ למדינה ואסור. הנלענ"ד כתבתי. יתענג כ"ת על רוב שלום. שמחתי בראותי במכתבו כי כבר נגמר חיבורו גם על מס' אהללות. יפוצו מעינותיו חוצה וכסאו ושלומו יגדל. כנפשו ונפש הדושי"ת.

ישראל יהושע חופ"ק קוטנא יצ"ו.

דו"ש למר אביו הרב הגאון הצדיק המפורסם שיחי' לאויט"א ולכל אשר לכם שלום.

יו"ד סימן כ"ג

סופר שטעה וכתב במקום 'אלקינ' - אלקיכם

ז"ל השאלה:

בעזה"י י"ט מרחשון תרמ"ג

ל"ק פ"ק פיאנטקע [מחוז לינצ'יץ']

לכבוד מרנא ורבנא ה"ה הרב הגאון הגדול שר התורה מאור הגולה ק"ש מ' ישראל יהושע שליט"א אבד"ק קוטנא יע"א.

אחרי דרישת שלום תורתו הרמה כמשפט לאוהבי ד' וחושבי שמו, אחלה נא בזה את פני האדון, יוריני נא מה לעשות בדבר אשר נשאלתי מאת סופר מומחה פק"ק פיאנטקי שבא מעשה לידו שהי' צריך לכתוב בסדר בא, בפסוק גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות ועשינו לד' אלוקינ, כתב ד' אלקיכם. ומקום ספיקי בזה עפ"י מה שחידש הגאון בני יונה, במה שאמרו הנטפל להשם מאחוריו דינו כהשם ואסור למחקו. היינו כשנכתב שם כשהוא שייך להשם, רק שרוצה למחקו לאיזה צורך, אבל כשנכתב הנטפל

דווקא בחטאות הפנימיות צריך שיהי' אהל אבל לא בקרבנות שמקריבין בעזרה, גם הרמב"ם ז"ל לא הזכיר זה אלא בעבודת יו"כ [פ"ה, הל' כג], ו"ל דבחטאות חיצונות לא קפדינן אלא על השחיטה ולא על הזריקה. אבל בהזאה דפנימיות קפדינן נמי אהזאה שיהי' אהל נמוי. ומאותו סוגיא דפ"ק דשבועות בהא דמקריבין אע"פ שאין בית, ואוכלין קדשים אע"פ שאין קלעים, משמע נמי הכי דמדחלקינהו לתרי מילי. ולא קשה בפשיטות דמקריבין ואוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים, אלא ודאי דקלעים לבית מעכב.

והא דיליף דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא מהא דמקריבין, היינו מהא דאוכלין קדשים אע"פ שאין קלעים כלל. היינו דלגבי אכילה לא קפדינן אפתח אוהל מועד כמבואר בזבחים [נו, ע"א]. ואע"ג שמדברי התוס' מכות [יט, ע"א ד"ה ואי סברן] וזבחים [נט, ע"א ד"ה עד שלא] משמע דלא קפדינן רק על מזבח, לפענ"ד ברור בדפרישית. ואפשר לדחוק גם בדברי התוס' כמש"כ. ומילתא דפשיטא דצריך שיהי' האוהל נקבע לשם קדושה מה שאין כן עתה. א"כ ודאי לא עדיפא מבגדי כהונה מחוץ למדינה דאסור.

ובעיקר דברי התוס' זבחים [נט] שהקשו, השוחט בזה"ז למה יתחייב הא אין ראוי להקריב בפנים דאין מזבח, ולא גרע משלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות היכל, ומה שתירצו לחלק בין הקטרה לשחיטה, אינו כן דעת רש"י במנחות [ה', ד"ה פגימה], עיי"ש דמבואר להדיא דגם בהקטרה כשנפגם לא חזי.

אמנם לפענ"ד אע"פ שאינו כדאי להרהר אחר דברי רבותינו בעלי התוס', מ"מ מדבריהם בעצמם בזבחים [קי, ד"ה אי מה] גבי ניסוך המים בחוץ למדתי ישוב לקושיא זו, שהרי מבואר בדבריהם דהמקבל בפנים שלא בכלי שרת וזרקו בחוץ פטור, ואם קבל בכלי חול בחוץ על דעת לזרקו בחוץ חייב, כיון דחזי לבמה. למדנו מזה שענין שחיטת חוץ כולל שני דברים, שלא נהוג אחר שנכנה המקדש כמו שהיינו נוהגים בעת היתר הבמות, לכן קבלה בכלי חול, שהי' המנהג בעת היתר הבמות דלא צריך כלי שרת, המנסך בחוץ גם בכלי חול חייב, אבל כשקבל בפנים אינו חייב רק אם ראו בפנים, שזה ציווי אחרת שמה שהקדיש בפנים לא יקריב בחוץ.

והנה מבואר בפ' בתרא דזבחים [קיו, ע"א] דגם בשעת היתר הבמות, מ"מ קדשים שהוקדשו לגלגל. דהוה

[ואה"ח 1234567]

בטעות, במקום שאין לו שייכות להשם, אז אין שייך לומר שכבר קידשו השם.

זה מה שהשיב הגאון זצ"ל מקוטנא:

כבוד ידידי ח"ב המאוהב וכו' מ' זיסקינד הכהן וכו'.

מכתבו לנכון הגיעני, וע"ד השאלה הנכתב מעבר לך, הגם שע"ד הבני יונה נחלקו רבים, עכ"ז בנר"ד יראה שהכל מודים מטעם שכתב כ"ת. וכיון דהנמפל להשם אינו אלא מדרבנן נרמב"ם, יסודי ה"ת, פ"ו ה"ג, יש להקל בפשיטות, למחוק ה"כס" ולכתוב במקומו "נו".

נאום ישראל יהושע

חונה בק"ק קוטנא יצ"ו

יו"ד סימן כ"ד

[ואה"ח 1234567]

'תשובה' זו נלקחה מספרו של הגאון זצ"ל מקוטנא, 'ישועות מלכו', שו"ת או"ח, סימן נא עמ' 20. כן מופיעה התשובה בספר "ביכורי שלמה"

באיזה כתב כותבין המזוזה

כ"ה יום א' פ' ויקרא תר"ן קוטנא

כבוד הרב החר"ף הו"ת חסיד הנגיד מ' שלמה אברהם נ"י

אשר כתב שהתשב"ץ [ח"א, סי' ח'] שפוסל במזוזה שנכתבה בכתב מאשיט"א, וכן מגילה שלא נכתבה בכתב אשורית רק בכתב הנ"ל, שזה סותר לדברי רמ"א [סי' תרצ סע' ט']. ואינו נכון, דודאי הכל מודים שבדבר הצריך לשון הקודש צריך ג"כ שיהא הכתב קודש אשורית כמו במזוזה, וכן במגילה למי שאינו מבין לשון הקודש דצריך שיהא הלשון קודש כמו כן הכתב, והן דברי התשב"ץ.

אמנם דברי הרמ"א הם הכתיבה בלשון אחר, דמבואר בס"ט דמי שיודע אותו לשון יוצא, ואם נכתבה בלשון גיפמית המבין אותו לשון יוצא, אבל מי שאינו מבין אותו לשון לא יצא, אע"פ שקורא בלשון שמבין, דהוי לי כקורא על פה. עיין כתב הרמ"א דכשאינו בלה"ק אין לחוש באיזה כתב, ואם נכתבה בלשון גיפמית ובכתב עילמית יצא, והן דברי הבית יוסף [סי' תרצ] והבס"פ משנה (ה') מגילה, פ"ב, ה"ד, ולפ"ז בזה"ז דקפדינן שיהא נכתב בלה"ק צריך ג"כ כתב אשורית, ויעיין בסעיף י' ו"א.

ידידו ישראל יהושע חופ"ק קוטנא.

יו"ד סימן כ"ה

נלקח מתוך ספרו של הגאון זצ"ל מקוטנא, 'ישועות מלכו', שו"ת יו"ד סימן לט, ע' 36-37, כן נמצאת ה"תשובה" בספרו של הרב חיים-ראובן רוטנברג מוידילסלב, "שפתי אברהם", חלק יו"ד סימן לג. ע' כו-כז.

בענין שבועה בכתב

כ"ה יום ג', ד' שבט, תרמ"ה, לפ"ק קוטנא

שלו' וכ"ט לכבוד ידידי הרב הגדול החר"ף, מו"ה אברהם חיים ראובן נ"י אבר"ק וואידיסלב

מכתבו הנעים הגיעני, ויען כי חשבתי שאינו נצרך כ"כ למעשה ע"כ הנחתיו, אמנם כאשר בא שנית מכתבו שמתי לבי לעיין בדבריו הנעימים, והנה על דבר שבועה בכתב, כבר האריכו האחרונים, ואנו אין לנו אלא דברי הר"י מיגאש כמשי"כ בתש' שנדפסו מחדש [סי' קכז] והובא ברר"ז [ח"ג, סי' תר"ה], דאין עונשין בידי אדם כי אם בידי שמים. נראה דס"ל כל שנשבעו זל"ז כזכר שם בתשובה שנשבעו שניהם לטובת שניהם, וכתבו זאת על הספר למען תהי' למזכרת, הו"ל כעין כריתת ברית, וכמו שהחמיר ר"ת בתקיעת כף שהיא בכריתת-ברית, ובודאי דכריתת ברית ושבועה ב' ענינים הם, כמו שתקנו אנשי כנסת הגדולה כתפילות ראש-השנה: וזכור לנו את הברית ואת החסד והשבועה, אלמא דתרי ענינים הם. וקרא כתיב ביחזקאל [יו, טו]: ובזה אלה והפר ברית [ואלה, היינו שבועה]. אמנם אע"ג דהיא כעין כריתת-ברית, מ"מ לא אשכחן ב' לאו מפורש. לכן אין לוקין עליו אע"פ שאיסורו חמור, ולפ"ז דוקא בשנשבעו שניהם לטובתם, אבל הנשבע לעצמו שיעשה או שלא יעשה, נראה לפ"ד הר"י מיגאש, דלא חל.

וראיתי לדודו הגאון זצ"ל [וא] שכתב דבגדרים חל אע"פ שלא הוציא בשפתיו רק בלבו, והוכיח כן מר' התוס' והרא"ש בפ"ק דתענית בשם ר"ת, ועיין טו"ז או"ח הל' תענית [סי' תקס"ב, סק"ח] ותמה על הנ"ב שאשתמיט לי' דברי הר"ת, ואני מאוד תמה על דבריו, דמה ענין גדרו מצוה לגדרו איסור, ופשוט שר"ת לא קאי אלא בגדרו צדקה ותענית, דס"ל שהן כקרבן דמהני בלב. ורא"י ברורה מהא דתנן בפ"ב דגדרים [יג, ע"ב] ובפ' שבועות שתיים [כה, ע"א], דחומר בגדרים מבשבועות ושבועות מגדרים, ולא קחשיב גדרים בלב ושבועות צ"ל בשפתיו, לכן פשוט שגדרים ג"כ

[א] הכוונה לגאון הקדוש בעל ה"חידושי הרי"ם" זצ"ל.